

1945-1970

Vijf en twintig jaar

VHC

Druk: OFFSET BINKEN, Z. O. Beemster - tel. (02990) 6994

G.1
Vijf
245

Stichting De Vrije Hoornse Courant

secretariaat: Saturnushof 17, Hoorn

Vereniging Oud Hoorn

Postbus 346
1620 AH Hoorn

VIJF EN TWINTIG JAAR VHC

Uit de Vrije Hoornse Courant van 18 september 1945:

"Maandag 17 september 1945 was een belangrijke datum in het leven van de "Vrije Hoornse". Op die datum is de stichtingsakte gepasseerd en nu zijn we dus "rechtspersoonlijkheid".

De stichtingsvorm is gekozen om daarmee tot uitdrukking te brengen dat we een ideëel doel nastreven. Dit doel is in de stichtingsakte neergelegd en luidt:

Het publiek voor te lichten, cultureel te vormen en bewust te maken van zijn verantwoordelijkheid voor de opbouw van de Nederlandse samenleving.

De stichting gaat daarbij uit van de volgende beginselen:

1. Geestelijke vrijheid
2. Sociale gerechtigheid
3. Economische ordening

Het is dus niet de bedoeling met de krant winst te maken. Natuurlijk sluit dit niet uit, dat wij zullen trachten de financiële basis zo stevig mogelijk te doen zijn. Ieder zal begrijpen, dat een dagblad, dat met enkele honderden guldens begint, vooral in de aanvang behoorlijke reserves moet kweken ..... als er overschotten zijn.

Daarnaast zal er voortdurend naar gestreefd worden, dat de sociale gerechtigheid in eigen kring tot haar recht komt. Dat brengt mee een redelijke beloning voor allen die voor de krant werken en een zó groot mogelijke sociale zorg. Indien er dan nog een overschot is, stellen wij ons voor dit voor culturele doeleinden te besteden in alle plaatsen waar ons blad gelezen wordt.

Om, binnen de grenzen van een gezonde bedrijfspolitiek, tot een zo groot mogelijke democratie te komen, voorziet de stichtingsakte in de instelling van een Lezersraad die eens per jaar bijeen komt en die o.a. mee beslist over de besteding der gelden, bestemd voor culturele doeleinden. Verder heeft de Lezersraad, die uit 25 tot 45 leden zal bestaan, het recht alle inlichtingen te vragen, "die redelijkerwijs verlangd kunnen worden" en hij is gerechtigd daarover zijn oordeel uit te spreken.

H1.2.1. Vijf

Zo spoedig mogelijk zullen de bestuursleden maatregelen treffen, waardoor de Lezersraad tot stand kan komen. Voor de belangstellende lezer delen wij nog mee, dat het bestuur de eerste keer als volgt is samengesteld:

Ir. C. Rietsema, Hoorn, voorzitter

W. Blok, Hoorn, secretaris

L. Osinga, Hoorn, penningmeester

H. C. J. Geurts, Hoorn, A. W. Goetmakers, Hoorn, C. J. Hof, Spanbroek, H. van Hulst, Hoorn, leden."

Dat was het begin van de stichting. Maar daaraan was nog wat vooraf gegaan. Evenals elders in het land waren er naar Hoorn illegale geschriften overgekomen, waaronder ook Vrij Nederland. Toen na het afkondigen van de spoorwegstaking in het najaar van 1944 de centrale nieuwsvoorziening stagneerde, is in West-Friesland een organisatie opgebouwd om daar een bulletin te vervaardigen en te verspreiden. Hierover vermeldt "De Ondergrondse Pers 1940-1945" *) op bladzijde 337:

Vrij Nederland, nieuwsbulletin voor West-Friesland,
26 september 1944 - 19 mei 1945

Na het uitbreken van de spoorwegstaking zetten L. Osinga, verspreider van het landelijke VRIJ NEDERLAND en H. van Hulst met medewerking van Ir. C. Rietsema, W. Blok en A. W. Goetmakers een gewestelijke editie van Vrij Nederland voor West-Friesland op. Vrij regelmatig verscheen een editie voor Hoorn en twee maal per week een editie voor Oostelijk West-Friesland.

Reeds spoedig ging de uitgever van Spitfire, H. C. J. Geurtz, naar Vrij-Nederland over, met dien verstande dat op de dagen dat Vrij Nederland niet verscheen, door Geurtz uitsluitend voor de stad Hoorn een dagelijks nieuwsbulletin werd vervaardigd in een oplage van 200 ex.

Enkele weken daarna begon men in Spanbroek. Er bestond een nauwe samenwerking tussen de beide uitgaven. Op dagen dat de landelijke kopij (welke de vertegenwoordiger

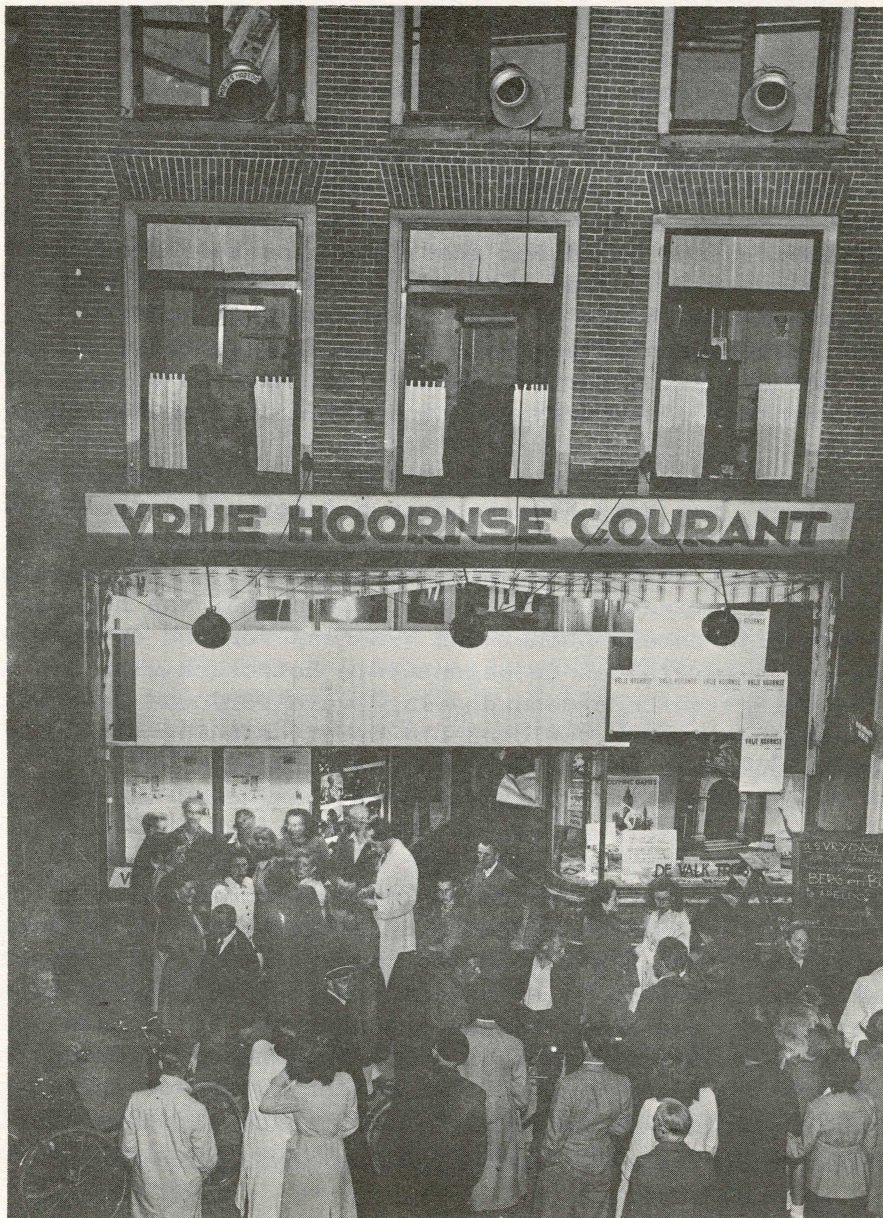
*) door L. E. Winkel, Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie, monografieën nr. 6, Den Haag 1954.

voor West-Friesland, L. Logger, vanuit Purmerend kwam brengen) niet arriveerde of een luisterpost niet functioneerde, sprong men wederkerig voor elkaar in. In januari 1945 werd zelfs gecombineerd gedraaid.

Ik meen niemand tekort te doen als ik hier vaststel, dat het vooral Osinga is geweest, die de zaak aan de gang heeft gebracht en dat Geurts onder de moeilijkste omstandigheden voor de kopij zorgde met een moed die soms zorgeloosheid leek. Hij woonde in een huis vlak aan de straat. En herhaaldelijk troffen wij hem aan bij zijn radiotoestel met koptelefoon op en een schrijfmachine voor zich, hetgeen ook van de straat af duidelijk waarneembaar was. Uiteraard hadden ook de drukkers en de vele koeriers en koeriersters een belangrijke en gevaarlijke taak, die zij tot het einde toe vervuld hebben. Het mag een wonder heten dat geen der medewerkers in handen van de bezetter is gevallen.

Tegen het einde van de oorlog is er een "Commissie West-Friesland" van Vrij-Nederland in het leven geroepen, waarvan de hier bovengenoemde leden van het eerste stichtingsbestuur deel uitmaakten. Zij werden in het bezit gesteld van een legitimatiekaart, waarop het nummer van het persoonsbewijs en een nummer van V.N. was vermeld en waarop aan de "autoriteiten en degenen die betrokken zijn bij de uitvoering van de ordehandhaving" werd verzocht de houder de nodige steun te verlenen bij de uitoefening van werkzaamheden ten behoeve van de organisatie. De commissie heeft een aantal keren vergaderd in het kantoor van Ir. Rietsema aan de Korenmarkt. Toen de oorlog op zijn einde liep, rees de vraag: Wat doen wij straks? Na uitvoerige deliberatiën besloot de commissie in het voorjaar van 1945 te trachten de uitgave van het bulletin voort te zetten als streekblad. De redenering was: Naast de landelijke pers is er altijd een plaatselijke of streekpers nodig, die aandacht kan schenken aan het lokale nieuws. In het verleden is gebleken, dat de eigenaars en leiders van deze organen dikwijls een zwakke of in het geheel geen overtuiging hebben gehad, waardoor de regionale pers in verkeerd vaarwater raakte. Op de oud-illegale pers

1945
Het kantoor van de Vrije Hoornse
Grote Noord 107

rust de taak de leegte die door het uitvallen van de col-laborerende organen ontstaat, op te vullen. Conclusie: doorgaan.

Besloten werd domicilie te kiezen in het gebouw aan het Grote Noord no.107, waarin het Arbeidsfront gevestigd was geweest. Voor het drukken zou de commissie gebruik kunnen maken van de drukkerij West-Friesland.

Dit alles is nu 25 jaar geleden. In de wereld, in Neder-land en ook met de stichting Vrije Hoornse Courant zijn zeer veel dingen anders, slechter, teleurstellender ge-gaan dan wij in 1945 in het optimisme van de bevrijdings-roes verwacht hebben. Die verwachtingen waren begrijpelijk maar zij waren in menig opzicht niet reëel. Zij waren im-mers gebaseerd op de veronderstelling, dat het elan, de spankracht uit het verzet levend zouden blijven en op het nemen van positieve maatregelen zouden worden gericht ter-wijl de uitdaging, waarop het elan een antwoord was, weg-gevallen was.

In Hoorn is na korte tijd, van slechts enkele jaren, De Vrije Hoornse Courant verdwenen. Maar de Stichting bestaat nog. Dank zij het feit, dat zij volgens contract over een jaarlijkse uitkering kan beschikken en daarmee het cultu-rele leven in Hoorn en West-Friesland op bescheiden wijze kan steunen, heeft zij ook nog steeds een taak.

Of en wanneer die taak zal eindigen, valt op dit ogenblik niet te zeggen. Voorlopig, en mogelijk voor onafzienbare tijd is het nodig de idealen en motieven waaruit de V.H.C. is voortgekomen, te verbreiden, te ondersteunen, te verde-igen.

Het aantal Nederlanders die een heldere herinnering hebben aan de jaren van de bezetting en aan hetgeen onmiddellijk daarop volgde, is intussen met een paar miljoen afgenomen en het zal steeds sneller afnemen. De tijd is niet meer zo heel ver, dat alleen een paar direct betrokkenen weten, wat die Vrije Hoornse Courant, die immers als krant niet meer bestaat, eigenlijk te betekenen heeft gehad en hoe haar lot is geweest.

Om te voorkomen dat de historie van de Stichting geheel in nevelen verdwijnt, heeft het bestuur van de Stichting in

1970 gemeend, dat het nuttig is de belangrijkste voorval-
len uit die historie beknopt samen te vatten en vast te
leggen.

Dit is de bedoeling van dit geschrift. Het is thans voor
ons nog verborgen, of het ooit nodig of gewenst is het te
raadplegen.

H. van Hulst

HET PRILLE BEGIN

In de laatste dagen van april 1945 is de commissie van
Vrij Nederland voor West-Friesland samengekomen in het
kantoor van Ir. Rietsema, Rijkstuinbouwconsulent, aan de
Korenmarkt. Daar is besloten een manifest te laten druk-
ken, gesteld in het Nederlands en het Engels. Het zou ver-
spreid en aangeplakt worden, zodra de bevrijding een feit
was. Uiteraard wilden wij trachten de capitulatie van de
Duitsers zo snel mogelijk en liefst als eerste aan de be-
volking bekend te maken. Daarbij hadden wij te rekenen
met de wedijver van de snelle en uitstekende editie van
Trouw en met de plaatselijke Zuiderzeebode, die ten huize
van dokter Romein werd vervaardigd. De Zuiderzeebode won
de race.

Onmiddellijk wendden wij ons tot de beheerder van het pand
op het Grote Noord 107, waar het Arbeidsfront gehuisvest
was.

Het beginkapitaal van het blad, dat wij ons voorstelden
uit te geven, bestond uit een half ons Belgische shag en
enkele tientallen guldens. Maar onmiddellijk stroomde het
geld toe, dat nodig was om de drukkosten te betalen en
papier te kopen. Aanvankelijk was er geen elektrische
stroom, zodat de (vlakke) pers met handkracht moest worden
bediend. Hiervoor stelden zich een aantal jongelui beschik-
baar, die ter aanmoediging koek kregen, die wij van de
Hoornse Brood- Koek- en Banketfabriek hadden gekregen.
Het ging allemaal heel primitief, maar het ging. Al heel
spoedig bleek, dat er bij de middenstand een ware honger
naar adverteren was, hoewel de winkels voorlopig nog leeg
bleven en in de etalages uitsluitend "ledig fust" ten toon
gesteld werd.

Het is het commissielid W. Blok geweest, die in deze chaoti-
sche dagen met uiterst geringe middelen en vrijwel geen
transportmogelijkheden een organisatie heeft opgebouwd.
De krant die verscheen heette aanvankelijk Vrij Nederland
en de commissie die nog tijdens de bezetting was gevormd,
werd redactiecommissie genoemd.

Voor de nieuwsvoorziening waren wij aangewezen op hetgeen
ons in Hoorn en omgeving ter ore kwam en op het telexnieuws

van het ANP, dat wij na enige tijd via het Nieuw Noordhollands Dagblad betrokken.

De redactie - voorzover er wat te redigeren viel - werd opgedragen aan H. van Hulst, die al gauw de steun van H. Geurts kreeg, als part-time-redacteur.

De eerste notulen van de Redactiecommissie dateren van 21 mei 1945.

De vergadering werd gehouden 's morgens half elf in het kantoor van de jonge krant, Grote Noord 107. Dat kon toen dus blijkbaar op dat uur van de dag. Volgens de notulen was de voltallige commissie aanwezig, te weten: H. van Hulst, A.W. Goetmakers, Ir. C. Rietsema, H. Geurts, L. Osinga en W. Blok. Blijkbaar was de heer C.J. Hof uit Spanbroek nog geen lid van de commissie. Hij heeft slechts een enkele vergadering bezocht en is al gauw uit het gezicht verdwenen.

Het is wellicht deze vergadering geweest, of althans één die omstreeks deze tijd is gehouden, waarop de heren Brink en Stuyvenberg de kamer binnenstapten en ietwat geagiteerd te kennen gaven, dat zij een vraag wilden stellen.

De heren, beide rooms-katholiek, wensten te weten, of dr. Rietsema vrijmetselaar was, ja of nee. Het antwoord was uiteraard, dat dit hen niets aanging, maar de heer Rietsema had er geen bezwaar tegen te vertellen, dat hij inderdaad vrijmetselaar was.

Voor veel rooms-katholieken gold destijds een vrijmetselaar als een gevaar voor godsdienst en mensheid. Gelukkig bleek de - eveneens rooms-katholieke - heer Geurts ruimere opvattingen te hebben en hij heeft zijn steun nooit aan de commissie, later stichting, onthouden.

Het moet worden vermeld, dat de heren Brink en Stuyvenberg allebei een uitstekende staat van dienst in het verzet hadden. De heer Brink is in 1945 en 1946, tijdens de noodgemeenteraad wethouder geweest. Intussen was dit incident al wel een symptoom, dat de rooms-katholieken destijds nog hun politiek van apartheid wilden voortzetten. Later heeft de deken van Hoorn nog meermalen doen blijken, dat hij samenwerking met de Stichting niet wenste, althans niet najoeg. Het bestuur van de Stichting heeft dan ook na het vertrek van de heren Hof en Geurts geen rooms-katholiek meer geteld.

De oud-illegale-commissie van Redactie, welke het V. N. Bulletin voor West-Friesland verzorgde.
V. l. n. r.: H. C. J. Geurts, L. Osinga, H. v. Hulst, W. Blok, Ir. C. Rietsema en A. W. Goetmakers.

Ook is nooit een aanvraag om steun van enige rooms-katholieke instantie (scholen uitgezonderd) binnengekomen. Op de vergadering van 21 mei deelde de voorzitter mee, dat wij de naam Vrij Nederland niet konden handhaven.

Het bleek, dat er al een nauw contact bestond tussen de voormalig illegale krant te Hoorn en die te Alkmaar.

Er werd zelfs al gesproken over samenwerking, want de commissie zag wel in, dat eens, en waarschijnlijk na korte tijd, de improvisaties van de eerste na-oorlogse tijd een einde zouden nemen. En dan zou een eenzaam plaatselijk blaadje, zonder enige apparatuur en vrijwel zonder middelen, niet kunnen blijven bestaan, hoezeer het zich (aanvankelijk) ook in de sympathie van de bevolking mocht verheugen.

De redactiecommissie nam haar werk ernstig op. In de vergadering van 7 juni maakte de heer Rietsema de opmerking, dat de inhoud van het blad niet actueel genoeg was.

De redacteur moet er op uit, zei hij. De heer Goetmakers was het daarmee eens. Hij zei, dat ons blad niet gaf, wat het Parool en dergelijke bladen gaven. De heren hadden gelijk. De redacteur, tevens hoofdredacteur, tevens verslaggever en naast de heer Blok manusje van alles, had beslist niet de eigenschappen van de nieuwsgaarder of razende reporter. Hij voelde zich meer aangetrokken tot beschouwingen en commentaren. Bovendien had hij in de turbulente tijd vlak na de bevrijding nog tal van andere zaken aan zijn hoofd. Hij werd hoofd van "sectie XI" van het Militair Gezag en lid van de gemeentelijke adviescommissie, later gemeenteraadslid en wethouder. De vergelijking van de heer Goetmakers met het Parool en andere soortgelijke bladen was eerder vleiend dan verwijtend. Terwijl deze bladen begonnen met volledige staven van redacteurs werkten de Vrije Hoornse Courant met een goedwillende onderwijzer en later met nog een halve kracht er bij. Intussen werd het blaadje wel gelezen, hetgeen moge blijken uit het feit, dat de abonnees bij honderden toevloeden.

Met Alkmaar en Schagen werden de grenzen tussen de gebieden die de bladen wilden bestrijken vastgesteld. In het rayon van Hoorn woonden naar onze berekening 5500 à 6000 gezinnen, die voor een abonnement in aanmerking kwamen.

Het aantal abonnees van 5000 was in enkele maanden tijd bereikt. Op 7 juni, één maand na de bevrijding, waren er 3800 abonnees.

De financiële positie van de krant was "bevredigend". Dat wil zeggen, dat de onderneming, die met enkele honderden guldens was opgezet, bezig was vaste grond onder de voeten te krijgen. Dit heeft echter de redactiecommissie (later het stichtingsbestuur) er nooit toe verleid op grote voet te gaan leven. De lonen en salarissen bleven aan de matige kant en de onkosten die het bestuur maakte waren niet hoger dan wanneer zij ze zelf hadden moeten betalen. De heer Rietsema en ook de dagelijkse leiders Blok en Van Hulst waren zuinige lieden, die naar een "conservatief" beheer streefden. Het gevolg was, dat er aanvankelijk een redelijke reserve kon worden gekweekt, die aan de stichting later ten goede is gekomen. Al op 9 juni 1945 kon er f 4.000,- op de bank worden gebracht. En in snel tempo volgen dan nog meer stortingen, zodat er op 18 juli 1945 f 9.000,- op de bank stond. Uiteraard moesten er ook betalingen worden gedaan. Na korte tijd had de VHC al een vrij uitgebreid vast personeel. Wij noteren behalve de heren Blok en Van Hulst in augustus 1945 de heren J.Kleppe, N.Cohen, E.Scholten, J.Kaptijn en J.Mus en J.Jonkman en mej.C.Portegies. De lonen gingen snel omhoog. Aanvankelijk ontving de heer Mus f 30,- per week en de heer Kaptijn f 32,50. De heer Blok ontving f 200,- per maand, de heer Van Hulst f 251,-. De lonen en salarissen waren afgestemd op de geldende loonstandaard en dan naar boven afgerond. Voor de bezorger en acquireurs, die gedeeltelijk op provisiebasis werkten kon die maatstaf niet worden aangehouden. Daardoor kon het voorkomen dat de hoofdbezorger en ijverige werver van abonnees, de heer Vos, herhaaldelijk meer ontving dan de directeur-hoofdredacteur. In december ontvingen de heren Mus en Kaptijn ieder f 35,- per week.

De zaken gingen zó goed en het personeel had, vrijwel zonder uitzondering zó hard gewerkt, dat het stichtingsbestuur vond, dat een gratificatie op haar plaats was. Het mag hier in herinnering worden gebracht, dat de gratificatie degressief was, althans percentueel. De hoogst bezolden, Blok en Van Hulst, ontvingen f 55,-, of resp. 2% en

1¼% van hun jaarsalaris. De heren Kaptijn en Mus kregen ieder f 50,--, of 2.8%, mejuffrouw Portegies kreeg f 40,-- of 2.7%, de heren Swierstra en Geurts en mejuffrouw Hartog kregen 3.8%.

Intussen had de commissie toch wel haar zorgen. Op 15 juni al staat in de notulen te lezen:

"De voorzitter deelt mede, dat hij op een persconferentie met het M.G. de indruk heeft gekregen, dat de zekerheid tot instandblijven van kranten als de onze niet groot is. Hij zou het zeer waarderen als we spoedig tot blokvorming met andere bladen konden komen, wat de bestaanszekerheid aanmerkelijk zou verbeteren."

Er werd dan een vergadering in Alkmaar gehouden, die de voorzitter niet kon bezoeken "bij gebrek aan vervoer". Maar het was al wel duidelijk, dat Hoorn met de financiële opzet, die daar ter tafel kwam, niet akkoord kon gaan. Op dezelfde vergadering kwam Ir. Rietsema wat later en "verblijdde de commissie met een portie inlandse tabak, hetgeen buitengewoon op prijs gesteld wordt".

Het werd nu tijd de positie van de personeelsleden te bezien. De heer Blok stond voor de keus: zijn oude, veilige betrekking weer opnemen of het ongewisse avontuur aan de krant voortzetten. Het laatste werd hem aantrekkelijk gemaakt, doordat de commissie besloot uit de reserve een jaarsalaris (f 2.400,--) af te zonderen bij wijze van een wachtgeldfonds voor het geval de zaak verkeerd mocht lopen. Op 27 juni verneemt de commissie dat er in Alkmaar een werkcommissie is gevormd die financiële kwesties zal bestuderen. Deze werkcommissie bestaat uit "de" accountant en de heren Poldervaart en Roggeveen, twee "krantenmagnaten" in wie "Hoorn" allengs minder vertrouwen begon te krijgen. De krant had intussen een voorlopig bewijs van toelating gekregen en kon daarmee aanspraak maken op een papiertoe wijzing.

Op 25 juli werd aan de commissie meedegedeeld, dat de heer Blok toch wilde vertrekken. Zijn voornaamste werk zou worden overgenomen door de heer Cohen, die in Hoorn ondergedoken was geweest. Om de staf op peil te houden werd de heer Kleppe aangesteld.

Op 4 augustus, de laatste vergadering van de commissie werd

besloten aan de openbare leeszaal een gratis abonnement te geven op de VHC, op Vrij Nederland en op Indonesië. Bovendien zou de krant donateur worden voor f 10,-- per jaar en zij zou een obligatie nemen van f 25,--. Een bescheiden begin van haar culturele activiteiten, die weldra de trots zouden worden van de Stichting De Vrije Hoornse Courant.

Op 17 september werd de stichtingsakte gepasseerd. Dat was meer dan nodig want het kleine krantje van mei 1945 was een onderneming geworden, waarin tienduizenden gulden (gulden van 1945) omgingen. Bovendien was de leiding van plan op korte termijn verbindingen en verbintenissen aan te gaan, waarvoor rechtspersoonlijkheid dringend noodzakelijk was.

Wij willen hier in het bijzonder de aandacht vestigen op het artikel in de stichtingsakte, dat over de Lezersraad handelt. Klinkt de doelstelling in artikel 1 in de oren van een 1970-er rijkelijk patriarchaal ("....het publiek voor te lichten, cultureel te vormen en bewust te maken van zijn verantwoordelijkheid voor de opbouw van de Nederlandse samenleving").

Wij kunnen er nog steeds trots op zijn, dat de eerste statuten voorzagen in de stichting van een Lezersraad. In de artikelen 6 en 8 wordt de bevoegdheid van de Lezersraad en zijn samenstelling omschreven. De Lezersraad zou bestaan uit 25 tot 45 leden, te kiezen door de lezers. Het bestuur van de stichting moest een voordracht van twee kandidaten opmaken, maar tenminste vijf leden van de Raad en veertig abonnees konden aan die voordracht kandidaten toevoegen. In artikel 8 staat, dat de lezersraad eenmaal per jaar bijeen zou komen, maar dat er ten hoogste twee buitengewone vergaderingen gehouden konden worden, als tien leden van de Lezersraad daarom verzochten. Verder stond er: "Het bestuur is verplicht in de vergaderingen van de Lezersraad alle inlichtingen omtrent zijn beleid te geven, die redelijkerwijs verlangd kunnen worden. De Lezersraad is gerechtigd hierover zijn oordeel uit te spreken."

Overigens is die Lezersraad toch geen succes geworden. Waarschijnlijk in de eerste plaats, doordat het zelfstandige leven van de Vrije Hoornse Courant te kort is geweest

om het instituut tot ontplooiing te brengen. Maar ook, doordat de lezers zelf er geen grote belangstelling voor hadden. Het aantal aanwezigen op de vergaderingen was gering. En al vrij gauw werd de VHC het onderwerp van een felle strijd tussen de rekkelijke en de preciezen, waarbij de preciezen zo kort na de oorlog in het voordeel waren.

In het huishoudelijke reglement, dat voor de Raad werd vastgesteld, staat onder meer: "De lezersraad vergadert eenmaal per jaar, namelijk in de maand juni. In deze vergadering komt aan de orde:

1. Verkiezing van leden van de lezersraad;
2. Verkiezing voorzitter en secretaris;
3. Beleid van het bestuur der Stichting,
  - a. Redactioneel beleid,
  - b. Financieel beleid.

Aangaande punt 3 hebben de leden een adviserende stem. Bovendien werd in artikel 7 bepaald, dat de raad uit zijn midden een commissie van advies over het financieel beheer der stichting zou benoemen.

Die commissie wordt "controle-commissie" genoemd. Het blijkt, dat formeel de bevoegdheden van de Raad niet heel groot, want slechts adviserend waren, maar dat in feite de lezers via de Raad grote invloed konden uitoefenen. De vergaderingen die gehouden zijn, werden grotendeels besteed aan de kwestie van de fusie. Maar na een paar maanden had de lezersraad blijkbaar de nieuwe toestand aanvaard.

Al in het najaar van 1945 werd bekend, dat de oude bladen successievelijk zouden terugkomen. Zij hadden het productie-apparaat en daarmee waren de nieuwe bladen die geen eigen apparaat ter beschikking hadden, tot ondergang gedoemd. Krampachtig werd het contact met Alkmaar en de andere Noordhollandse oud-illegale bladen vastgehouden, maar steeds weer bleek, dat illusionisten er een grote invloed hadden. In een latere fase bleek trouwens, dat er een vrij sterke stroming was, die sympathiseerde met de Eenheidsvakbeweging en de Vrienden van de Waarheid.

In oktober 1945 moest de heer Cohen, die enige tijd bedrijfsleider was geweest toen de heer Blok zich tijdelijk

had teruggetrokken, in militaire dienst. Met algemene stemmen is daarna de heer Blok weer tot bedrijfsleider benoemd. De heer Van Hulst was toen directeur-hoofdredacteur, in het algemeen geen aanbevelenswaardige combinatie van functies. Op 3 december werd overeenkomstig zijn voorstel de heer Blok tot directeur benoemd. De hele zakelijke leiding lag toen al in diens vertrouwde handen. In diezelfde vergadering van het bestuur werd besloten de abonnementsprijs met ingang van 1 januari 1946 van 25 cent op 30 cent per week te brengen.

Interessant is het te lezen, dat er een diepgaande discussie is gevoerd over de advertenties. Er werd besloten, dat vrijwel alle advertenties zouden worden opgenomen. Alleen de advertenties van de Neo-Malthusiaanse Bond zouden eerst besproken moeten worden. Wij herinneren ons niet of het bestuur zich ook werkelijk met dit probleem heeft bezig gehouden.

Het jaar 1945 eindigde met een kapitaal van f 8.377,17. Uit de bedragen die ontvangen zijn als abonnementsgeld blijkt, dat er gemiddeld al meer dan 4.000 abonnees zijn geweest. Aan abonnementsgeld werd rond f 36.000,-- ontvangen, de advertenties brachten bijna f 32.000,-- op. De verlies- en winstrekening sloot op een bedrag van f 68.446,82.

Uit de notulen van 1 februari 1946 blijkt echter, dat in het laatste kwartaal van 1945 enig verlies geboekt moest worden, "wat zijn oorzaak vindt in de hoge drukkosten". De oude eigenaars van de drukkerijen begonnen de schroeven aan te draaien.

De heer Blok deelde mee, dat de drukkosten in Alkmaar aanzienlijk lager zouden liggen en dat ook de post expeditie moest worden bekeken.

Zo sloot de VHC het eerste jaar van haar bestaan af met een redelijk resultaat. Maar er waren voldoende tekenen aan de wand om uitermate waakzaam te zijn en de toekomst niet luchthartig tegemoet te zien.

DE MOEILIJKSTE TIJD

Met ingang van 1 januari 1946 trad de heer Van Hulst in dienst bij het weekblad Paraat te Amsterdam. Zijn nieuwe functie eiste niet al zijn tijd op, zodat hij enkele dagen in Hoorn kon blijven werken en als parttime hoofdredacteur aan de Vrije Hoornse Courant bleef verbonden. Hij was daarbij ook nog wethouder als lid van de Noodgemeenteraad. Hij deed afstand van het grootste deel van zijn salaris en eindigde zijn taak aan de krant in maart. Daarmee kwam ook het jaarsalaris, dat de Stichting voor hem had gereserveerd, weer vrij.

De besprekingen met "Alkmaar" (waaronder ook moet worden verstaan de Nieuwe Schagercourant en de Kennemer Koerier) waren zo ver gevorderd, dat besloten werd op 4 maart in Alkmaar te gaan drukken. Er werden intussen moeizaam verlopende besprekingen gevoerd over nauwere samenwerking in een naamloze vennootschap.

In de notulen van de vergadering van 14 maart 1946 staat te lezen:

"Breedvoerig wordt van gedachten gewisseld over de op te richten N.V. der gecombineerde bladen. Het standpunt van het Stichtingsbestuur kan aldus worden samengevat: Instemming met het plan tot centralisatie in de N.V. doch met behoud van de grootst mogelijke zelfstandigheid der plaatselijke stichtingen."

De bestuursleden Goetmakers, Osinga en Blok gingen naar de oprichtingsvergadering. Maar wie hieruit zou opmaken, dat de oprichting al bijna een feit was, vergist zich. Er zou nog veel afgepraat moeten worden. En tenslotte deed Hoorn niet mee.

Als waarnemend hoofdredacteur van de gezamenlijke bladen die in Alkmaar werden gedrukt was A.H. Hommerson aangewezen. De rayon-redacteur voor Hoorn werd Tj.N. Swierstra. De heer Hommerson stuurde de bladen in de richting van de CPN, vermoedelijk als gevolg van zijn geringe politieke schooling. Vlak voor de verkiezingen van 1946 liet hij de Eenheidsvakbeweging aan het woord.

Op 25 mei is de redactionele inhoud uitvoerig besproken. "Hierover komen diverse opmerkingen naar voren, waaruit blijkt, dat men niet in alle opzichten met de strekking dezer artikelen eens is".

In de loop van 1946 bleek, dat de oude bladen zouden terugkeren. Het was uitgesloten, dat de oude en de nieuwe bladen op één en dezelfde drukkerij zouden kunnen worden vervaardigd. Reeds toen de oude nog niet herverschenen waren was het drukken van de nieuwe bladen op grote schaal gesaboteerd. Hierover bevat het archief een nota, waaruit wij de volgende passages aanhalen:

"Nimmer heerste er een goede samenwerking, om de eenvoudige reden dat men voor deze bladen geen vinger wenste uit te steken. Hoe slechter ze er uit zagen, hoe liever men dit had. Aan de cliché's werd niets gedaan. Opzettelijke fouten werden dag aan dag door ons geconstateerd. Kopij raakte zoek, waarbij enige malen voor honderde gulden advertentie-kopij, zonder dat het ooit mogelijk bleek de dader(s) te kunnen opsporen. De directie liet zich nimmer met het drukken van deze bladen in".

In deze nota staat ook: "De strijd gaat voort tot het moment dat de eigen drukkerij betrokken zal worden".

En daar zat nu juist de moeilijkheid. Het was uitgesloten zelf een gebouw neer te zetten en daarin de nodige machines te plaatsen. Dat zou een kwestie van vele tonnen zijn geworden. Daarom zochten de oud-illegalen het bij bestaande drukkerijen. Er werd contact gezocht met de Arbeiderspers, zijnde de meest geestverwante onderneming. De Arbeiderspers bleek wel belangstelling te hebben maar tot zelfs maar voorlopige afspraken over drukken is het nooit gekomen. Wel is er eindeloos gesproken over drukken in Schagen waar de heer Poldervaart een onderneming "Sprekend Papier" exploiteerde. De heer Poldervaart bleek een grote fantasie te bezitten en maakte grote plannen.

Degenadie namens de Stichting De Vrije Hoornse Courant de besprekingen bijwoonden kwamen steeds terug met ernstige bedenkingen tegen de gang van zaken in Alkmaar, tegen royale bedrijfsvoering, tegen de ondeskundigheid der beheerders en ook tegen de politieke richting van de redactie. De heer Poldervaart werkte nauw samen met mr. Dijkstra die ook de Groene Amsterdammer in het vaarwater van de Fellowtravellers had gebracht.

Een van de punten van meningsverschil was de vervanging van de heer Hommerson als waarnemend hoofdredacteur door de heer De Winter. Het bestuur van de VHC had tegen deze

heer bezwaren, maar moest zich tenslotte neerleggen bij het besluit van de meerderheid. In feite ging het hier om de meerdere of mindere centralisatie van de redactie en het karakter van de bladen. Bovendien is het voorgekomen, dat de Raad van Commissarissen (van een n.v. die nog niet bestond) besluiten nam en die besluiten herriep en door tegenovergestelde beslissingen verving, als de Hoornse commissarissen de vergadering hadden verlaten, hetgeen met het oog op de toenmaals nog slechte verbindingen wel eens nodig kon zijn.

Op 18 januari 1947 nog deelde de heer Geurts mee, dat "binnen niet al te lange tijd in Schagen gedrukt zal kunnen worden". In deze vergadering werd ook meegedeeld, dat dr. Rietsema zich uit het bestuur wilde terugtrekken en dat ook de heer Hof eveneens vervangen moest worden. Verder zou de heer Goetmakers als secretaris en als commissaris van de n.v. in oprichting optreden.

Ook is er in deze vergadering gesproken over een bedrag dat Vrij Nederland te vorderen meende te hebben. Het ging om het bedrag van f 2.682,97, dat in de bezettingstijd voor V.N. was ingezameld. Na een onderhoud van de heren Osinga en Van Hulst met de heren H. van Randwijk en mr. Van Namen is besloten dat de stichting f 1.500,-- in drie termijnen aan V.N. zou betalen, als aanvulling op hetgeen direct na de bevrijding reeds was overgemaakt. Helaas laten de notulen ons in de steek, juist toen de belangrijkste beslissingen zijn genomen. Over de vergadering van 14 maart 1947 staat vermeld:

"Vervolgens wordt de huidige toestand der V.H.C. in den brede besproken. Mede ten aanzien van de op te richten n.v. wordt besloten op een nader te bepalen datum de besprekingen voort te zetten. Wegens het vergevorderde uur kan de agenda niet worden afgehandeld en sluit de voorzitter de vergadering".

Achteraf kan men wensen, dat de notulen even breedvoerig geweest waren als de besprekingen. En de volgende vergadering, van 2 juni, werd gehouden toen alles al in kannen en kruiken was. Toen was er in Hoorn een waar oproer uitgebroken over het "verraad" van de stichting De Vrije Hoornse Courant, die inmiddels een fusie had aangegaan met de oude pers.

Nu lag zo'n fusie inderdaad niet voor de hand en de enige redenering, waarmee het stichtingsbestuur zich had kunnen verdedigen was: Wij vertrouwen de Alkmaar-Schagense combinatie niet, financieel niet en politiek evenmin. Daarvoor waren allerlei aanwijzingen, die zich echter moeilijk voor een groot publiek begrijpelijk lieten maken. Achteraf is trouwens al vrij snel gebleken, hoezeer "Hoorn" gelijk had. De andere oud-illegale bladen zijn gevolgd, voordat er onherstelbare ongelukken waren geschied. Op 13 maart waren de onderhandelingen met de heer Bijlsma, de nieuwe directeur, van de oude pers begonnen op zijn initiatief. Zij hebben een vlot verloop gehad, want al op 21 maart is een overeenkomst getekend. De voornaamste punten daaruit waren: 1e, dat er een redactieraad zou worden gevormd, waarin de Noordhollandse Courant en de VHC een gelijk aantal leden in zou benoemen. De voorzitter werd met instemming van beide partijen, de heer Ritmeester, burgemeester van Den Helder; 2e, dat de stichting VHC 10% van de netto-winst zou krijgen om het sociale en culturele leven in Hoorn en West-Friesland te steunen.

Het stichtingsbestuur heeft daarvan mededeling gedaan aan De Vrije Alkmaarder in een brief van 22 maart, waarin onder meer staat:

"Wat de aanleiding hiervan is, behoeven wij U waarschijnlijk niet in een breedvoerig betoog uiteen te zetten, daar de feiten voor zichzelf spreken. Daarnaast biedt de op te richten n.v. van oud-illegale bladen niet de minste zekerheid van slagen, zodat er voor ons bestuur alle reden was deze kwestie zelfstandig te regelen. Intussen hopen wij, dat het U gegeven zal zijn, ook voor Uw blad eenzelfde goede oplossing tot stand te brengen, waardoor ook Uw ideaal, een goede krant te geven, verwezenlijkt kan worden".

Daarop zetten in Hoorn enkele figuren een tegenactie in. Er werd een circulaire verspreid, waarvan de tekst was ondertekend met "Directie en Hoofdredactie Oprechte Vrije Hoornse Courant", uitg. N.V. Noordhollandse Pers 1945 i.o.

Wie deze directie en hoofdredactie waren in niet helemaal duidelijk. Op zaterdag 3 mei verscheen het eerste nummer

van de "Oprechte Vrije Hoornse Courant". Als redacteuren worden vermeld G.E. de Winter en A. Eriks maar bij de rayonfunctionarissen staat: Redactie A. Aberkrom. Rayon-directeur was J.D. Casius. In de circulaire werd een felle aanval gedaan op ons stichtingsbestuur. "Wanneer wij hier het woord verraad gebruiken, matigen wij ons stellig". Die matiging blijkt niet uit de volgende zin:

"Eigen illegaal verleden en eigen wil tot vernieuwing vergetend, wendde men zich om persoonlijk gewin tot de tegenpartij". Nu was het initiatief niet van de VHC uitgegaan, maar veel naarder was de insinuatie, dat het bestuur "om persoonlijk gewin" tot de fusie was overgegaan. Daarna volgt nog een opmerkelijke passage:

"De lezers zullen met ons instemmen, dat deze mensen voor goed hun rol in het openbaar leven verspeeld hebben, of zij redacteur van het weekblad Paraat of wethouder van Hoorn en directeur van de Vrije Hoornse Courant zijn. Het gemeenschapsleven eist vóór alles zuiverheid". De redacteur was de heer Van Hulst, de wethouder-directeur de heer W. Blok.

Op 29 maart werd een vergadering van de Lezersraad gehouden, waarin de heer Casius ook flink van leer trok. Hij werd hoofdzakelijk beantwoord door de heer Blok, die er onder meer op wees, dat de lezers met de drukkerij in Schagen een worst was voorgehouden. Het was de bedoeling van Poldervaart een krant voor Den Helder uit te geven. Op 2 april gaf het stichtingsbestuur in een brief aan de heer H. Korte, lid van de Persraad, een uiteenzetting van de kwestie. Daarin stond:

"Wij hebben in stijgende mate de indruk gekregen, dat de combinatie van oud-illegale bladen door drukmoeilijkheden te Alkmaar, door de onmogelijkheid de bladen binnen een afzienbare tijd bij een andere drukkerij onder te brengen en niet in de laatste plaats door interne moeilijkheden, die een economisch en doeltreffend beheer onmogelijk maakten, een zekere ondergang tegemoet ging".

Ook mr. Namen van Vrij Nederland werd op de hoogte gesteld. Het stichtingsbestuur schreef o.m. "Zowel redactioneel als administratief kon van een chaotische toestand gesproken worden".

Het is hier de plaats te vermelden, dat aan de heer Blok

mondeling werd meegedeeld, dat de schuld van de Alkmaarse combinatie op het ogenblik, waarop de VHC uittrad ongeveer f 17.000,-- bedroeg. Dat zulke mededelingen mondeling en min of meer terloops werden gedaan tekent de verwarde en onzakelijke toestand. Later is dit bedrag, eveneens terloops en mondeling, gebracht op ongeveer f 85.000,-- . Op een paar gulden meer of minder keek men niet.

Toch was het wel de moeite waard zulke mededelingen even te onthouden, want elk van de deelnemende stichtingen was voor de volle schuld aansprakelijk en elk van de bestuursleden voor de volle schuld van de stichting. Ieder kon dus worden aangesproken voor f 85.000,-- . . . . . gesteld dat de mededelingen juist waren en de bedragen konden worden aangetoond, hetgeen overigens nooit is geschied. Het stichtingsbestuur van "Hoorn" meende zelfs een vordering te hebben van f 13.000,-- .

Zoals wij al gezien hebben werd in Hoorn de Oprechte Vrije Hoornse Courant opgericht. Dit blad heeft een kortstondig en kommervol bestaan geleid. In hetzelfde jaar moest ook de Kennemer Koerier capituleren. Het bestuur van "Beverwijk", meer commercieel ingesteld dan de mensen van de VHC, wist uit de fusie een geldelijk voordeel te slaan. Toen "Beverwijk" definitief toetrad, is de overeenkomst met de VHC daaraan gelijk gemaakt, achteraf vermoedelijk tot verdriet van de eigenaars der oude bladen.

Het bleek al vrij gauw, dat de redactionele invloed van de VHC op de "oude combinatie", tal van praktische bezwaren had. De heer Van Hulst schreef eenmaal per week een hoofdartikel, dat dan dikwijls indruiste tegen het beleid, dat op de andere vijf dagen ge'taleerd werd. De redactieraad had in feite weinig invloed en toen bleek dat de voorzitter zich geheel naar de directie richtte, was er van redactionele invloed niets meer te bespeuren. In zoverre had het stichtingsbestuur toekomst wel verkeerd beoordeeld.

Na uitvoerig verslag werd de volgende regeling getroffen: Beverwijk en Hoorn kregen een uitkering van f 3.000,-- per jaar, "vermeerderd met evenveel malen f 100,-- als het aantal abonnees van het dagblad bij de aabvang van het desbetreffende jaar het tegenwoordige aantal van 26.500 met een geheel aantal van 1000 zal overschrijden".

Daarbij werd bepaald, dat, wanneer de winst beneden de

f 24.000,-- zou dalen ieder van de stichtingen een achtste deel van de winst zouden krijgen. De n.v. heeft deze overeenkomst, stipt nageleefd. Hetgeen trouwens ook moeilijk anders kon.

Tenslotte zij hier vermeld, dat op 30 juni 1950 de toenmalige leiding van De Vrije Alkmaarder afscheid van haar lezers nam. In zeer bittere bewoordingen.

Over de aanvankelijke leiding van de combinatie van Alkmaar, Beverwijk en Hoorn wordt gezegd: "Deze leiding kenmerkte zich enerzijds door zakelijke ondeskundigheid, anderzijds door het omprinciële streven de ideologische doelstellingen die de kranten ten grondslag hadden te verwisselen voor zakelijke plannen. De toenmalige directie vond steun in zijn plat-materialistische houding bij de raad van commissarissen van de inmiddels ontstane N.V. Noordhollandse Pers 1945 i.o. waarin o.a. zitting hadden de heren R. Bakker, Alkmaar, J. de Bock, Beverwijk, H. van Hulst (redacteur van het weekblad Paraat) uit Hoorn en de heer C. van der Waerden namens de N.V. Arbeiderspers te Amsterdam. Vervolgens blijkt dan dat Alkmaar het voorbeeld van Hoorn en Beverwijk had willen volgen. "Maar de heren Roggeveen, Bakker, Van der Waerden en anderen vergisten zich in enkele oprichters en een deel van het personeel en de Lezersraad. In een aantal stormachtige vergaderingen eisten deze mensen trouw aan de idealen van het verzet en dwongen de nieuwe collaborateurs tot aftreden".

En zo waren de heftige aanklagers van 1947 geworden tot de collaborateurs van 1950.

Het is op een afstand allemaal niet zo bijzonder belangrijk. Maar in de jaren 1946 en 1947 stonden deze zaken nog heel anders. En al gingen de bestuursleden van de Stichting De Vrije Hoornse Courant voor hun eigen geweten vrijuit, het was toch hoogst onprettig als vrienden uit het verzet, dikwijls volkomen te goeder trouw, van mening waren, dat de bestuursleden verraad gepleegd hadden. Overigens was niet iedereen te goeder trouw. Dat is later gebleken en de kleine historie heeft er haar rechtvaardig vonnis over geveld. In feite is de Stichting reeds in het najaar van 1947 in rustiger vaarwater gekomen. Enkele jaren verschenen op de balans een vordering op en een schuld aan de n.v. Noordhollandse Pers voor, van rond f 13.000,--, die echter op 31 december 1949 zijn verdwenen.

De moeilijkste tijd voor de Stichting was voorbij. Het karretje reed op een zandweg. Maar de voerman lei niet te rusten.....

Gestabiliseerd

Nadat in 1948 de verhouding tot de Verenigde Noordhollandse Dagbladen geregeld was, is de geschiedenis van de Stichting De Vrije Hoornse Courant weinig bewogen meer geweest. Zij kreeg jaarlijks haar, vrijwel gestadig groeiende, uitkering, het bestuur vergaderde en gaf aan de inkomsten een bestemming. Enkele malen gaf de n.v. te Alkmaar te kennen, dat zij aan die uitkering nu wel eens een einde wilde maken. Echter bleek een gelijkwaardige oplossing niet mogelijk. Het contract moest worden nageleefd. Overigens is de verhouding tussen de stichting en de N.V. zakelijk en goed.

Het bestuur van de Stichting heeft in de loop der tijden weinig wijzigingen ondergaan. In 1947 legde dr. Rietsema het voorzitterschap neer, maar hij is tot zijn overlijden in november 1967 bestuurslid gebleven. Hij was de oudste en waarschijnlijk de bedachtzaamste der bestuurders. Zijn bedoelingen waren onverdacht zuiver en zijn houding eerbiedwaardig. De samenwerking in het bestuur was altijd voortreffelijk.

De heer Blok heeft korte tijd buiten het bestuur gestaan. De combinatie van employé van de Stichting en bestuurder zou tot moeilijkheden kunnen leiden. Zodra de overeenkomst met de VND in kannen en kruiken was, heeft het bestuur de heer Blok weer bereid gevonden een bestuursfunctie te aanvaarden. Hij vervult nu al jaren de bestuursfunctie van secretaris-penningmeester. De heer Geurts die de eerste jaren van de Stichting met animo en overtuiging heeft meegewerkt, vertrok naar Indonesië en daarmee was zijn bestuurslidmaatschap geëindigd. Het scheen aanvankelijk, dat ook de heer Goetmakers, die naar Rotterdam vertrok, zijn lidmaatschap zou neerleggen, maar later werd dit niet nodig geacht.

De heer Hof uit Spanbroek heeft zich in feite weinig of niet met de Stichting ingelaten en toen hij na enige tijd vertrokken bleek te zijn, is dat niet als een verlies gevoeld.

In oktober 1948 zijn de vacatures-Geurts en -Hof vervuld door de benoeming van de heren J.P.Karssen en Joh.M.Ridderikhoff. Zij vormden tenslotte met de heer Blok het Hoornse gedeelte, want behalve de heer Goetmakers, hadden zich ook de heren Van Hulst, Rietsema en Osinga elders gevestigd, zodat er gedurende enige tijd vier bestuursleden buiten en drie in Hoorn woonden. In de vacature-Rietsema werd de heer H.Krijgsman benoemd. Toen in april 1969 de heer Van Hulst het voorzitterschap, dat hij 22 jaar had bekleed, neerlegde en opgevolgd werd door de heer Karssen, was ook het dagelijks bestuur weer geheel in Hoorn gevestigd. De laatste jaren is het regel dat het bestuur tenminste twee keer per jaar bijeenkomt. Maar in de eerste jaren vergaderde het misschien wel twintig maal, en ook thans wel meermalen als dat nodig is. Uiteraard komt het dagelijks bestuur, al dan niet gesecondeerd door andere Hoornse bestuursleden vaker bijeen.

Het jaar 1946 is het enige volle jaar geweest, waarin de VHC als dagblad zelfstandig heeft bestaan. In dit jaar is de krant tien maanden in Alkmaar gedrukt. De verlies- en winstrekening van dit jaar geeft een eindbedrag te zien van f 131.558,96. Aan abonnementsgeld werd ontvangen ruim f 61.000,-- de advertenties brachten f 51.655,-- op. De post papier- en drukkosten bedroeg ruim f 52.000,-- , de expeditie bijna f 16.000,-- , de "exploitatiekosten n.v. N.H. Pers" f 13.000,-- (een steeds omstreden bedrag), salarissen f 11.000,-- .

De winst bedroeg f 1.897,-- zodat de stichting eind 1946 een kapitaal had van f 8.774,74, waarbij dan aan Vrij Nederland al f 1.500,-- was betaald.

In het overgangsjaar 1947 was er een kleine winst van f 286,-- . In de jaarrekening van 1948 treffen wij voor het eerst een uitgave aan voor een cultureel doel. De Hoornse muziek Vereniging "Johan de Messchaert", die tijdens de bezetting weinig activiteit had kunnen ontplooiën kreeg een "startgeld" van f 400,-- . De Stichting heeft sindsdien deze vereniging steeds gesteund, maar het staat nu te bezien of zij in de geheel veranderde wereld toch op de been kan blijven.

Het is belangwekkend het bezit van de Stichting van eind 1945 tot eind 1969 (het nu laatst bekende cijfer) te bezien.

In vijfjaarlijkse perioden was het:

1945	f	8.377,--	1960	f	18.994,--
1950	"	10.983,--	1965	"	22.779,--
1955	"	13.057,--	1969	"	28.742,--

Deze cijfers zijn geflatteerd. Om belastingtechnische redenen heeft het stichtingsbestuur allerlei voorwerpen (instrumenten, meubilair, boeken, etc.) aangeschaft en deze vervolgens om niet in bruikleen verstrekt aan diverse organisaties.

Door deze geoorloofde (door de belastingdienst zelf aan de hand gedane) handelwijze is op de balans een aanzienlijke post inventaris ontstaan, die echter nooit realiseerbaar is. Het bezit, afgezien van de in gebruik verstrekte goederen, moet op ongeveer f 25.000,-- worden gesteld, hetgeen ook niet onbevredigend is.

In het nu volgende, zeer globale, overzicht van de verrichtingen van de Stichting zijn de voornaamste schenkingen, vermogenswijzigingen, enz. opgenomen van de jaren 1948 tot en met 1968. Een juist overzicht van de eerste 25 jaar van het bestaan zou pas in 1971 en dan nog slechts door een geroutineerd accountant kunnen worden opgemaakt.

In de 21 jaar, die wij in beschouwing nemen, heeft de Stichting van de n.v. te Alkmaar ontvangen f 102.000,-- . Daarvan is (altijd zeer globaal) besteed aan Steun (subsidies, contributies, éénmalige gif-

ten, 4-meihedenking, enz.)	f	37.000
Vennootschapsbelasting	"	29.000
Algemene kosten (voornamelijk accountants-honorarium, kantoorbehoeften, bankkosten)	"	5.000
Bestuurskosten (vergaderingen, waarbij reisen verblijfkosten, drukwerk, representatiekosten, etc.)	"	11.000
Reserveringen (kapitaalsvermeerdering)	"	20.000

Totaal f 102.000

Hieruit blijkt, dat de Stichting in 21 jaar ná de belastingen de beschikking had over f 73.000,-- . Daarvan heeft zij iets meer dan de helft besteed aan schenkingen e.d. en f 20.000,-- gereserveerd. De totale bestuurs- en beheerskosten hebben f 16.000,-- bedragen. Dat is 22% van

het beschikbare bedrag en minder dan f 800,- per jaar. Een vast punt in de activiteiten van de Stichting is de steun en medewerking aan de jaarlijkse herdenking op 4 mei. Waar nodig werken de bestuursleden mee aan de voorbereiding en vrijwel altijd heeft de Stichting door een geldelijke bijdrage een waardige herdenking mogelijk kunnen maken. Jaarlijks heeft het bestuur de herinnering aan het verzet levend gehouden door het aanbrengen van een krans aan de zijgevel van het Stadhuis naast de gedenksteen waarop staan vermeld de namen van de Hoornse burgers die in de oorlogsjaren zijn omgekomen.

Naar vermogen heeft de Stichting vooral bij de jongeren begrip trachten te wekken voor de noodzaak en het karakter van het verzet. Bij dit alles werd steeds het positieve element op de voorgrond geplaatst. Met medewerking en instemming van de leerkrachten verbonden aan alle scholen voor voortgezet onderwijs is voor de schoolbibliotheken, lectuur beschikbaar gesteld, over de achtergronden van de bezetting en het verzet in de jaren 1940-1945. Enkele malen werd voor de oudste leerlingen de film "Het achterhuis" (Anne Frank) vertoond, die een diepe indruk maakte.

In het geheel hebben ongeveer 75 verenigingen en andere instanties van de fondsen der Stichting kunnen profiteren. Er zijn verenigingen die jaren achtereen contributie ontvingen. De vereniging Johan Messchaert, ons eerste zorgenvin, is daarvan een voorbeeld.*) de trots van de Stichting dat zij de Hoornse Openbare Leeszaal een boekenkast ter beschikking heeft kunnen stellen, waarin nog voortdurend alle lectuur van betekenis, die over de oorlog van 1940 tot 1945, de bezetting en het verzet, verschijnt, worden geplaatst. De kast is intussen al te klein geworden en de Stichting zal dan ook voor uitbreiding zorgen. Kast en boeken, die nu al duizenden guldens waard zijn, zijn het eigendom van de Stichting, maar zijn voor onbepaalde tijd aan de leeszaal in bruikleen gegeven. De keuze van de boeken wordt gedaan in overleg met het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie. Naar onze mening staat er nergens in ons land een dergelijke volledige collectie, ter vrije beschikking van de lezers.

De grootste verzamelpost is de post "inventaris". Hierin zijn alle boeken en muziekinstrumenten e.d. begrepen, die

*) De Stichting is vaste contribuant van de AVO.

de Stichting sinds jaren heeft gekocht en in bruikleen heeft gegeven.

In de lange lijst van begunstigde verenigingen vinden wij veel toneel-, muziek- en zangverenigingen. Namen als: Sappho, Crescendo, Soli Deo Gloria, Rozeknop, Kunst na Arbeid, Kunst naar Kracht, Zang en Strijd, Entre Nous, Kamerkoor, Westfrieze Cantorij, Sinfonia, Drumband Hoogwoud, Brassband, Drumband Jong Hoorn, klinken alle bestuurders bekend in de oren. Er zijn buurt- en dorpshuizen gesteund in Hoogwoud, Binnewijzend, er is bijgedragen in de kosten van publikaties over Hoorn en West-Friesland steun verleent bij partiële restauraties van kerkgebouwen in Oudendijk, Sijbekarspel en Hoorn, aankoop van bandrecorders, van partituren, diaprojectors, enz.

Het bestuur heeft zich tot regel gesteld te steunen waar dit ook maar enigszins gerechtvaardigd en mogelijk is. Voorwaarde is dat de steun kan worden ondergebracht onder het hoofd: Sociale en culturele ontwikkeling in Hoorn en West Friesland. En wat zou daar niet ondervallen?

Een vaste eis is wel dat de aanvrager de redelijkheid van zijn verzoek aantoot, en gewoonlijk zelf ook in de kosten bijdraagt. Dit betekent dat het bestuur in vele gevallen het overleggen van een begroting verlangt. Meermalen zijn giften ineens verstrekt, als zich daarvoor de gelegenheid voordeed. Veelvuldig zijn hierbij de plaatselijke en gewestelijke grenzen overschreden. De Stichting 1940-45, de Anne Frankstichting, het Rampenfonds, de Open Deur-actie, Europa 1 2 3, het comité Bontekoe, de stichting zwembad/sporthal en anderen hebben het geweten.

Het stichtingsbestuur beschouwt het als een (voorlopige) kroon op zijn werk, dat in 1970, 25 jaar na de bevrijding 1750 exemplaren van het boek van H.M. van Randwijk "In de schaduw van gisteren" worden uitgereikt. Hierdoor komen alle kinderen boven de 15 jaar die scholen te Hoorn bezoeken in het bezit van deze documentatie, geschreven door een van de grote figuren uit het verzet en in het bijzonder van "Vrij Nederland".

In het algemeen kan men zeggen, dat de Stichting na het verdwijnen van de krant haar sociaal-culturele taak redelijk wel heeft vervuld. Enige malen is in het bestuur ter sprake gekomen, of het niet wenselijk zou zijn, dat de

Stichting zelf initiatieven zou nemen en niet afwachten tot de noodlijdende naar haar toe kwamen. Het is echter gebleken, dat, althans tot dusver, dit moeilijk was. Vermoedelijk was het ook principieel onjuist. Niet wat een min of meer kapitaalkrachtig gezelschapje als sociaal of cultureel werk verzint, heeft waarde, maar datgene wat uit de bevolking zelf opwelt. En als dat dan door gebrek aan geldmiddelen zou stranden is het de tijd bij te springen. Deze schets van een cultuurbeleid in twee zinnen pretendeert overigens niet het probleem volledig op te lossen.

Hiermee willen wij deze zeer beknopte samenvatting van de wederwaardigheden in de eerste kwarteeuw van het bestaan der Stichting besluiten. Het verhaal zou tienmaal zo lang hebben kunnen zijn, maar zou dan stellig aan leesbaarheid hebben ingeboet. De generatie die de tweede wereldoorlog heeft beleefd en zelfs een zekere activiteit in de bezettingstijd heeft ontplooid, moet constateren, dat de wereld uiterlijk en innerlijk sinds 1945 ontzaglijk is veranderd. De technische vooruitgang is duizelingwekkend. De atomaire, biologische en chemische verdelgingsmiddelen die nu zijn opgeslagen, kunnen het mensdom in enkele uren uitroeien. Daar staat tegenover, dat de techniek de mensen in staat stelt tot een grotere en veelzijdiger behoeftenbevrediging dan ooit tevoren. De overdaad in de rijke landen, ook in Nederland, is er om het te bewijzen. Maar ook het feit, dat de ontwikkelingshulp een algemeen erkend probleem is, is een bewijs van de rijkdom van de wereld. De nood was vroeger niet minder, maar hij maakte het geweten van andere ook-arme volken niet wakker. De sociale gerechtigheid en de economische ordening, waarvan de stichtingsakte spreekt, zijn van nationale en Europese tot wereldproblemen geworden. Als het de Stichting De Vrije Hoornse Courant gegeven is haar werk nog lange tijd voort te zetten, zal zij daarmee rekening moeten houden. Haar werk kan niet veel meer zijn dan een druppel in de zee van wederzijdse menselijke plichten. Maar als iedereen zijn naastbij liggende plicht vervult, gebeurt er al veel. Laten wij die koers volgen.